

Sirpa Janhonen - pitkänlinjan moniosaaja Varastokirjastosta

Kerro jotain itsestäsi: kuka olet, missä työskentelet ja mitä kuuluu työtehtäviisi?

Olen Sirpa Janhonen ja työskentelen Kuopiossa Varastokirjaston toimistopäällikkönä. Toimin metadatan tuottajiemme esimiehenä ja vastaan aineiston käsittelyn sekä kuvailun määrästä ja laadusta. Teen yhteistyötä aineistoa lähettävien kirjastojen kanssa ja toimin kirjastojärjestelmämme pääkäyttäjänä sekä yhteyshenkilönä palveluiden tuottajan suuntaan tietotekniikka-asioissa. Osa työajastani on hallinnollista työtä, esimerkiksi osallistuminen kirjaston toiminnan suunnitteluun ja kirjastonjohtajan sijaisena toimiminen hänen poissa ollessaan. Olen myös hallintosihteerin lomien aikana sijaisena kiireellisten päivittäisten tehtävien osalta. Tehtäväni ovat siis varsin moninaisia, joten työpäivät kuluvat nopeasti.

Varastokirjastolla on erityinen rooli suomalaisessa kirjastomaailmassa ja Melindan metatietovarannossa. Kertoisitko siitä lisää? Millaista aineistoa Varastokirjastossa kuvaillaan ja millä kriteereillä aineisto valikoituu kuvailtavaksi?

Varastokirjaston tehtävänä on ottaa vastaan, säilyttää ja asettaa käytettäväksi suomalaisten kirjastojen poistamaa vähän käytettyä aineistoa. Teemme yhteistyötä kaikkien kirjastosektoreiden kirjastojen kanssa, yhteistyökumppaneitamme ovat myös monet yritysten tietopalvelut. Saamme lahjoituksia jonkun verran yksityishenkilöiltäkin. Varastokirjasto ei hanki aineistoa ostamalla vaan kokoelmamme koostuu kirjastojen tekemistä siirroista ja siis poistoista omista kokoelmistaan. Kokoelmassa on edustettuna niin kaunokirjallisuutta ja lasten- ja nuortenkirjoja kuin lähes kaikkien tieteenalojen kirjallisuutta yli 200:lla kielellä. Suurin osa kokoelmasta on painettua aineistoa: monografioita ja kausijulkaisuja. Viime vuosina olemme voineet ottaa vastaan ja käsitellä myös musiikkiaineistoa, kuten nuotteja, LP- ja CD-levyjä.

Varastokirjaston ainoita kriteereitä kokoelmaan ottamiselle ovat aineiston hyvä kunto ja että julkaisu ei ole ennestään kokoelmassamme. Kokoelmamme on yhdistelmä säilytys- ja käyttökoelmaa, sillä koskaan emme voi olla täysin varmoja tai tietoisia tulevaisuuden mielenkiinnon kohteista niin yleisen kuin tieteellisenkin tiedon osalta. Tästä syystä me Varastokirjastossa emme arvioi sitä, mitä on tärkeää säilyttää ja mitä ei. Aineiston lähettävä taho vastaa käytännössä siitä, onko säilyttäminen tarpeellista.

Kuvailutyössä hyödynnämme Melindassa olevia metatietoja. RDA-sääntöjen tultua voimaan olimme aluksi epätietoisia kuvailutyön toimintamalleista, sillä suurin osa kuvailustamme on takautuvaa luettelointia. Meidän on käsiteltävä tulossopimuksen mukaisesti saapunut aineisto kuuden kuukauden sisällä sen saapumisesta, aineistoa otamme vastaan vuosittain noin 2,5 hkm. On kyettävä toimimaan nopeasti ja tehokkaasti laatua unohtamatta. Tärkeintä on, että aineisto on asiakkaiden löydettävissä.

Hybriditietueiden ohje auttoi ja auttaa edelleen kuvailutyössä, sillä Melinda-poimintaa on noin 75 % vuosittain Vaari-tietokantaan lisätystä tietueista. Melinda-poimittu tietue luetaan läpi, kirjoitus- ja indikaattorivirheet korjataan ja tietueita täydennetään, esimerkiksi puuttuvat sivumerkinnot tai kustantaja lisätään. Tietue muutetaan RDA-muotoon käytännössä vain pääasanaa muutettaessa.

Loput 25 % kuvailluista tietueista joko poimitaan BookWhere-ohjelmalla maailman tietokannoista tai primääriluetteloidaan RDA-säännöin. BookWhereillä poimituihin tietueisiin jätetään kenttiä mahdollisimman laajasti, tietuetta tallennettaessa virheilmoituksen antavat kentät yleensä poistetaan. Primääriluettelointi pyritään tekemään kirjastotasolla, mutta johtuen tieteenalojen ja kielten laajasta skaalasta, emme aina kykene tähän vaikkapa sarjamerkintöjen osalta. Luokitusta ja asiasanoitusta emme tee primäärinä luetteloihiin. Kuvailutyössä kunnioitetaan toisten tekemää metatyötä ja olemassa olevia metatietoja.

Olet ollut mukana Kuvailevan metatiedon asiantuntijaryhmässä, KUMEAssa - muun muassa aiempina vuosina olit pitkään ryhmän puheenjohtajana. Kerro jotain työskentelystä tässä kansallisessa asiantuntijaryhmässä.

KUMEAssa työskentely on ollut erittäin mielenkiintoista. Vuosiin mahtuu monenlaista: kuvailusäännöt ovat muuttuneet pari kertaa. KUMEAA on työllistänyt Kuvailusääntöpalvelun linjausehdotukset ja kuvailutasojen määrittäminen. Melindaan on tullut uusia tiedontuottajia ja kirjastojen käyttämiä kirjastojärjestelmiä on päivitetty ja KUMEAn kantaa on kysytty monenmoisiin asioihin näihin liittyen. Kirjastoilta tulee paljon käytännön kuvailuongelmiin liittyviä kysymyksiä. Käyttöoikeuksien metatiedon kuvailuun ja saavutettavuusdirektiiviin liittyviä kysymyksiä on käsitelty. KUMEA tekee yhteistyötä myös muiden kuvailutyöryhmien, kuten Siskun (Sisällönkuvailun asiantuntijaryhmä) ja Muusan (Musiikin metatiedon asiantuntijaryhmä) kanssa sekä käy vuoropuhelua Finna-tiimin kanssa. Ryhmän työnkuva on siis hyvin monitahoinen.

Ekä yksi merkittävä muutos on kuvailussa käytettävien ohjeiden siirtyminen verkkoon, jolloin päivityksiä ohjeisiin tehdään käytännössä jatkuvasti. Tämä on hyvä asia, mutta sillä on myös kääntöpuoli. Ohjeissa on paljon linkki viittauksia ja kaikkien ohjeiden pitämisestä ajantasaisena on tullut haastavaa. Tähän on toivottavasti tulossa parannusta, kun uusi tekeillä oleva yhteinen ohjeiden alusta julkaistaan.

Toinen muutos on Melindan laajenemisen ja uusien tiedontuottajien myötä uudet aineistotyytit, joille tarvitaan ja kaivataan ohjeita. Näitä ovat esimerkiksi pelit, videot ja elokuvat. KUMEA onkin perustanut pienryhmiä valmistelemaan ohjeistuksia ja ohjeistusta valmistellut pienryhmä tuo valmiin ehdotuksen koko työryhmän käsittelyyn. Tällä tavalla toimien on saatu asioita vietyä eteenpäin nopeammin, etenkin koronapandemian aikana etäyhteyksin työskennellessä.

Kuka:

Sirpa Janhonen
toimistopäällikkö
Varastokirjasto

2022 aloittava KUMEA pääsee viemään uutta RDA-säännöstöä käytännön kuvailutyössä käytettävään MARC 21 -formaattiin. Työtä on paljon ja se on mielenkiintoista. Omalta osaltani nyt on hyvä aika siirtyä sivuun ja antaa uusille osajille mahdollisuus osallistua tähän kansallisesti merkittävän työryhmän työhön. Toivon voimia heille!

Miten korona-aika on vaikuttanut työhösi?

Korona-aika ei ole vaikuttanut työhöni Varastokirjastossa merkittävästi. Olemme työskennelleet lähes normaalisti koko korona-ajan Opetus- ja Kulttuuriministeriöltä saaduilla ohjeistuksilla. Varastokirjastossa työskennellään fyysisen aineiston parissa, joten etätyötä ei juuri ole mahdollista tehdä.

Olen mukana monissa eri työryhmissä ja ryhmien toimintaan pandemialla on ollut merkittävä vaikutus. On jouduttu opettelemaan uudenlainen tekemisen tapa ja verkkokokoukset ovat päivittäisiä. Aluksi etäyhteyksin työskentely oli haasteellista, mutta nykyisin asiat hoituvat jopa yllättävänkin tehokkaasti. Välillä kaipaa kuitenkin epävirallisempaa kommunikointia eli niitä käytävä- ja kahvikeskusteluja!

Miten rentoudut ja mitä odotat uudelta vuodelta 2022?

Rentoudun liikkumalla luonnossa vuodenajasta riippuen joko kävellen tai hiihtäen. Kesällä mökillä on mukava puuhailla erilaisten arkisten askareiden parissa tai vain ihaila järvenselkää. Teemme paljon kaikenlaista mukavaa yhdessä tytärtien perheiden kanssa ja erityisesti kaksi lastenlasta pitävät mummon virkeänä.

Vuodelta 2022 toivon terveyttä itselleni ja kaikille läheisille. Toivottavasti koronapandemia alkaa helpottaa, että pääsemme liikkumaan vapaammin, harrastamaan ja matkustamaan.